

УДК 821.161.2-7.09Чир

ПОЕТИКА ФЕЙЛЕТОНУ «ПОДЕБРАДСЬКИЙ ЧИЧЕРОНЕ» МИКОЛИ ЧИРСЬКОГО

Ірина Руснак

Київський університет імені Бориса Грінченка
вул. Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна
 <http://orcid.org/0000-0001-8355-7389>
i.rusnak@kubg.edu.ua

Предметом дослідження є поетика фейлетону «Подєбрадський чичероне» (1924) Миколи Чирського. Цей твір став ефектною відповіддю митця на прагнення студенток Української Господарської Академії (УГА) розкритикувати його погляди на ідеї жіночої емансипації, а також на ставлення редакторів студентських сатиричних видань до обсягу підготовлених до друку матеріалів. Мета статті — з'ясувати досягнення М. Чирського у використанні сатиричних прийомів для створення художньої виразностіповідомлюваного і втілення ідейно-тематичного задуму. Для досягнення її використано герменевтичний метод аналізу публіцистичного тексту. У результаті дослідження з'ясовано особливості центрального образу чичероне, композиції тексту та його тематики. Чичероне — обізнаний посередник між мандрівниками і тими явищами дійсності, які викрито у фейлетоні. Його очима реципієнт дивиться на пам'ятні місця Подєбрад, його репліки стають домінуючими у формуванні думки про місто, УГА та людину, яка тут навчалася і проживала. У фейлетоні в гумористичній тональності відтворено колоритні деталі студентського побуту, діяльність окремих партій, мистецьких, громадських організацій та об'єднань, зокрема провокативно названої у фейлетоні жіночої спілки — «Організації проблематичного характеру». Композиція фейлетону створена за допомогою монтажної техніки. Елементи монтажу підкреслили емоційно-сміслові й асоціативні зв'язки між окремими персонажами й епізодами. Зіткнення несумісних епізодів допомогли створити комічні художні ефекти, відобразити динамічну ситуацію спостереження за життям української студентської громади. Окрім основної теми, фейлетон імпліцитно порушував проблему правки-скорочення публіцистичних матеріалів у студентських періодичних виданнях в еміграції. Фейлетон давав письменнику змогу залучати читачів до обговорення важливих проблем, що перетворювало твори цього жанру на активний чинник громадського життя. Поява в українській закордонній періодиці матеріалів про жіночу емансипацію та участь жінок у багатогранному житті переселенців засвідчували неабияку увагу до цих питань в українському емігрантському середовищі. Однак фейлетонний набуток митця не вичерпується творами окресленої тематики. Це перспективний для подальших досліджень пласт публіцистичної спадщини М. Чирського, що може відкрити нові риси поетики письменника.

Ключові слова: Микола Чирський; фейлетон; путівник; монтаж; чичероне; жіноча емансипація.

Українська еміграція міжвоєнної доби — складне й водночас різноманітне і самобутнє явище, яке потребує від учених-гуманітаріїв глибокого та всебічного дослідження. Інтелектуальна еліта, перетривавши часи ісходу після поразки визвольних змагань, у швидкому часі згуртувалася в країнах Європи, створила низку інституцій, з-поміж яких особливе значення мали освітні, наукові та мистецькі центри. Одним з найбільших і найвідоміших між двома світовими війнами є осередок українських емігрантів у Чехо-Словацькій Республіці. Важливе місце серед джерел, які інформують про насиченість і багатогранність емігрантського повсякдення того часу, займають україномовні періодичні видання, що виходили в Празі, Подєбарадах й інших містах Чехо-Словацької Республіки. Першою ґрунтовною працею про культурно-мистецьке життя українських

співтовариств у Європі стала фундаментальна монографія С. Наріжного (Наріжний, 1942); доповнюють розвідку робочі матеріали автора, видані вже по його смерті (Наріжний, 1999). У часи незалежності з'явилася низка наукових публікацій про зарубіжну пресу еміграції, зокрема й у Чехо-Словацькій Республіці. Найбільш ґрунтовними серед них є монографії Н. Сидоренко (Сидоренко, 2020а; Сидоренко, 2020б) і М. Савки (Савка, 2002), де на основі аналізу еміграційної періодици осмислено національно-духовне самоствердження української еліти за межами України. Однак названі праці не вичерпують усієї повноти інформації про соціокультурні процеси в середовищі міжвоєнної української еміграції Чехо-Словацької Республіки. Попри появу десятків досліджень ніяк не можна стверджувати, що окреслена проблема може бути вичерпана в найближчому майбутньому. Щоразу

україномовна періодика відкриває нові сторінки епохи, яка справила потужний вплив на весь подальший розвиток української політичної та духовної культури.

У літературному подзвінні за Миколою Чирським його побратим по перу У. Самчук писав про інтенсивність культурно-мистецького життя емігрантського середовища: «...це мобілізація скупченої творчої енергії, яка зібралась протягом буревійних років великої революційної і національної боротьби. І чого, чого тут немає? Слово, музика, барва, звук, рух» (1942, с. 2). До творчих імпрез української громади діяльно долучався М. Чирський — відвідував мистецькі вечірки, школу українського танцю Василя Авраменка, навчався основ класичного балету в балетмейстера Олександра Костіна, закінчив драматичні студії при Празькій консерваторії, був відомим театральним завсідником, до того ж творчо працював на літературній ниві. З приводу останньої обставини сам митець зазначав у короткій автобіографії: «Деякі поезії мої уміщені в Літ. щомісячнику “Веселка”. Уміщав критичні нариси в журналі “Наша Зоря”, друкувався в деяких Українських часописах (“Свобода” америчька, “Наше життя”, “Рідний край” і раніше в російських газетах). Зараз постачаю фельетони до Бюлетеня Акад. Громади при У. Г. А. “Наша Громада”» (2017, с. 164). Сучасна дослідниця Н. Браїлян, вивчаючи бібліографію української преси на сторінках «Студентського вістника», наводить міркування Григора Лужницького про подебрадський студентський журнал. Учений стверджував, що «Наша Громада» належала до часописів, які «...дають поодиноким гурткам людей можливість виявляти свої думки на пекучі питання сучасної доби» (2011, с. 67). Закономірно, що можливість своєчасно відреагувати у двотижневику на окремі явища студентської дійсності приваблювала М. Чирського, і він опублікував тут кілька гумористичних матеріалів на теми життя української еміграції.

М. Чирський був визнаним майстром гумористичних жанрів. Фейлетон, у якому органічно поєднувалися публіцистичний пафос і художня виразність, привертая увагу митця можливістю висловити з граничною повнотою власне розуміння животрепетної проблеми чи резонансного факту. Ця частина його творчого набутку залишається фактично не дослідженою. Чи не одиначною спробою проаналізувати особливості поетики одного з творів М. Чирського цього жанру є недавня розвідка (Руснак, 2020), де осмислено проблему емансипації жінки у фейлетоні «Амазонія (Надзвичайно недотепна історія)» (1924, квітень). Ймовірно, реакція подебрадського жіноцтва на цей твір була беззастережно бурхливою, відгуком на неї і став фейлетон «Подебрадський чичероне» (1924, серпень). Твір був опублікований кількома числами пізніше від попереднього допису під псевдонімом *Микола Подоляк* у місячнику «Бюлетень Української Академічної Громади

У.Г.А. в Ч.С.Р.», вихід якого тимчасово заступав «Нашу Громаду». Тож актуальність цієї статті зумовлена не тільки відсутністю уваги сучасного літературознавства до фейлетонної спадщини М. Чирського, але й прагненням авторки статті проінтерпретувати ставлення письменника до новомодного, на перший погляд, явища, яке мало в Європі свою історію й інтелектуальну традицію, а в середовищі українських емігрантів викликало неоднозначне ставлення. Мета статті — проаналізувати поетику фейлетону «Подебрадський чичероне». Для досягнення поставленої мети авторка використала герменевтичний підхід до аналізу публіцистичного тексту, що дало змогу витлумачити розуміння змісту фейлетону, з’ясувати досягнення М. Чирського у використанні сатиричних прийомів для створення художньої виразності повідомлюваного і втілення ідейно-тематичного задуму.

Заголовок фейлетону вказує на активну «присутність» у тексті названого тут за професією персонажа, оскільки саме з ним буде пов’язана сюжетна лінія твору. Обидва слова, що складають назву фейлетону, можна вважати, за В. Ільченком (2002), актуалізаторами. Іншомовна лексема «чичероне» вказує на обізнаного провідника, який даватиме уявному подорожанину пояснення під час огляду обраних для споглядання місць, а відтак — на ймовірну подію (якусь мандрівку). Імплицитно тут присутні також співрозмовники чичероне, яким буде адресовано монолог останнього. Лексема «подебрадський» виявляє значеннєві зв’язки назви фейлетону з конкретними реаліями, зокрема географічним простором — курортом Подебради у Чехо-Словаччині. Заголовок твору заінтриговує, читач від самого початку очікує на виняткову прогулянку й цікавинки в коментарях гіда. Він ще не знає про подію, яка спричинила появу тексту, цю інтригу у фейлетоні збережено мало не до фіналу. На комічне сприйняття ситуацій у тексті та пошук прихованих смислів налаштовують рецепієнта жанрова вказівка твору й оригінальний спосіб актуалізації уваги мандрівників до конкретного географічного простору через ономаіопею. Звуконаслідувальні слова передають спектр звуків з різним емоційним забарвленням (протяжне шипіння потяга, що зупиняється; перекирвання викриків провідника, який оголошує зупинки, і продавця пива) та створюють ефект додаткової динаміки, сприяють виникненню в читача відчуття причетності до вокзальної метушні, з опису якої починається оповідь: «Пшшшшшшш... Тсссссс... Гоп! Стукається потилицею об потилицю свого заднього візаві. — Подебради Лазне... — Пііііі-во. — Гоооркі паркі... Можете злазить, ви приїхали...» (1924, серпень, с. 24).

Водночас із назвою пов’язана композиція твору, оскільки постать чичероне передбачає наявність чітко окресленого маршруту знаменними місцями. Мандрівка стає основою для формування

путівника, завданням якого є конструювання певного образу досліджуваного простору, що розпочинається для відвідувачів у курортному парку Подебрад. У цьому дораднику найбільш «значущі об'єкти» виокремлено не стільки з метою запам'ятання, скільки для вироблення емоційного ставлення до них. Одягаючи маску вигаданого гіда і створюючи подобу екскурсії містом, письменник використовує провідні фейлетонні прийоми. Композиція твору змодельована за допомогою монтажною техніки, що посприяло відображенню динамічної ситуації споглядання за життям української студентської громади, наданню окремим епізодам особливої експресії. Отож подебрадський чичероне обирає маршрут, знакові локуси якого акцентує на свій розсуд; йому належать і невелемовні, проте досить влучні характеристики відвідуваних місць, і доволі емоційні запоруки, завдяки яким читач-мандрівник має повірити в істинність міркувань меткого гіда.

Свого імені чичероне не називає, однак, відповідно до свого статусу, знайомить читача з власною персоною: «Ні крапельки я не подібний на якого-небудь провідника по Кримських горах чи взагалі на щось... Одяг на мені самий звичайнісінький, який можете побачити на любому тутешньому обивателеві, починаючи від пана інженера і кінчаючи хлопаком із реставрації» (1924, серпень, с. 24). У такий спосіб чичероне намагається наблизити до себе читача-подорожнього й викликати його довіру. Відтепер його місія — бути посередником між мандрівниками і тими об'єктами чи явищами, які відкриваються для споглядання чи знайомства. Його очима реципієнт дивиться на пам'ятні місця Подебрад, його репліки стають домінуючими у формуванні відповідних образів.

Чичероне нічим не відрізняється від інших професіоналів свого фаху, практикує відмову від опису тих місцевих колоритів, які, на його думку, будуть малоцікаві для читача. Він поспіхом «веде» Двірцевою вулицею, іронічно обмовившись кількома словами про загадкове меню в ідальній кооперативу «Україна»; не зупиняється біля відомих джерел води «Подебрадка», виказуючи свій сумнів щодо її цілющих властивостей. З-поміж усіх значущих місць курорту для чичероне особливим є готель «Крале Іжіго» (чеськ. «U Krále Jiřího», де розташувалася Українська Господарська Академія (УГА)). Це і є головний пункт призначення.

Досі не бачені місця вимагали від читача-туриста засвоєння нових правил поведінки в невідомих для нього обставинах. Роль кодексу приписів у фейлетоні-путівнику виконує оголошення: «Просимо голосно не розмовляти, голосно не ходити, кашлять в п'ястук, не смітять, не рипать дверима». Аби утримати увагу мандрівців-неофітів і вберегти їх від нудоти, чичероне постійно розважає їх репліками жартівливого

змісту. Тож до лаконічного зводу прописаних норм поведінки іронічно додає: «...начебто ви винні, що вони рипають» (1924, серпень, с. 24). А далі провідник обирає, називає й інтерпретує варті уваги об'єкти, передаючи значущі для нього самого аспекти їхнього сприйняття.

Мовою архітектурної пластики чичероне прагне розповісти про особливості буття української еміграції. Готель «Крале Іжіго» поділяється у сезон (очевидно, що це курортний сезон) на дві частини: «1 — це наша українська, 2 — це лазенська, інтелігентна [у міжвоєнну добу тут розміщувався “Лазенський готель”. — *I. P.*]. 1 — царина діяльності, енергій, 2 — царство сну і спокою» (1924, серпень, с. 24). У такий спосіб провідник визначає приналежність власну та уявних мандрівців до української емігрантської спільноти, протиставляючи себе курортникам не стільки за етнічною приналежністю, скільки за наставленням до дійсності і способом поведінки. Жартівливий опис двох способів підйому на горішні поверхи налаштовує на подальші курйози в цій мандрівці нутрощами багатоповерхової споруди.

Деталі життя української половини виразні та відтворюють колорит тогочасного буття УГА; замальовки студентського побуту стрімко змінюють одна одну; тут є місце для танцю шимі і торочнечі друкарської машинки, репетицій драмгуртка і грошових позик. Чичероне заочно знайомить читача із численними організаціями, які розмістилися при Академії, іронічно висловлюється про кожну з них. Не проминув він увагою й інші політичні чи громадські об'єднання, що не належали до Академії, зокрема дав дошкульну характеристику архаїчній діяльності «Селоспільки» (Української Селянської Спільноти на еміграції) та Організації проблематичного характеру (саме так у фейлетоні названо одну із жіночих спілок). Довірливий читач-мандрівник ще не підозрює, що це і є те знакове місце, супроти якого обернуто гостре перо фейлетоніста: «Це союз жінок (поки ще невідомо якого напрямку). Постійне місце перебування, за малим винятком, економічно-кооперативний відділ. Переконавання — соціальний анахронізм. Непочатий куток. Гарно фіхтують парасолями, чудово зазнайомлені із “де-юре”, зачіпати не варто. Визначні моменти виявляються через “бракосочетаніє” або розвод» (1924, серпень, с. 26).

Безперспективну для самої організації оцінку змінює опис наукового експерименту з омолодження, що його проводили на білих мишах. Завдяки ефекту крупного плану, який фіксує дві доволі колоритні постаті, динаміка розгортання подій уповільнюється. Акцентування уваги на обличчі одного персонажа і рухах іншого пригальмує шалений ритм руху читачів-мандрівників обраним подебрадським маршрутом. У такий спосіб письменник підкреслив не стільки дисонанс, скільки курйозність описаних вище ситуацій: «...так, наприклад, пан вратний, раніше зовсім

лисий, носить вже довжелезні кучері, а пані покоївка бігає тепер з поверху так само, як десять років перед першим “замужеством”» (1924, серпень, с. 26–27).

Зіткнення двох, здавалося б, логічно несумісних епізодів, яке майстерно змодельював автор, створює комічний ефект, що забарвлює і наступний кадр крупного плану — оголошення на подвір'ї Академії. У повідомленні відсутня значна частина тексту, тут збережено лишень основну інформацію про скликання Загальних зборів: «..... З приводу ганебної статті Ч. 10 “Наша Громада” і т. д. Ініціативна група» (1924, серпень, с. 27). За допомогою замовчування частини тексту і незвичного графічного оформлення (великої кількості крапок на початку і в кінці оголошення) автор зосереджує увагу реципієнта на найважливішому. У фейлетоні назва «ганебної статті» представлена імпліцитно у вигляді вказівки на число видання, де матеріал вийшов, але ця назва прозора для читача, який відстежує всі випуски популярного студентського журналу. У згаданому номері було опубліковано фейлетон «Амазонія (Надзвичайно недотепна історія)» Миколи Подоляка, де дошкульній критиці було піддано відразливі прояви жіночої емансипації. Тож контури самої публікації, що викликала крайнє обурення студенток, та ім'я її автора стають цілком упізнаваними.

Новаторських ознак аналізованому фейлетону надавала гоголівська жанрова матриця «записок», використана в одному з епізодів. Пародіюючи відомі «Записки божевільного», автор іронізує над порядком денним загальних зборів студенток: «Сьогоднішній день єсть день велічайшого торжества». Посилює пародійний ефект осібне жіноче літочислення, покликане «перегнать вселюдський поступ штучним способом на 24 години» (1924, серпень, с. 27). Подальша розповідь у фейлетоні маркована гумористичною тональністю. Курйозно видається присутність на зборах двох осіб чоловічої статі — немовлятка, яке, «...правда, середнього роду», і пана редактора «Бог зна, якого роду» (1924, серпень, с. 27). Кумедне звучання ситуації употужнено описом чотирьох ораторок, які різними темпом і дикцією говорили одночасно на різні теми, і запропонованим способом погамування екзальтованих промовиць: «...через допомогу хіба царь-колокола при умові, що по ньому стукатимуть царь-пушкою» (1924, серпень, с. 27). Нанизування алогічних фактів у своєрідний ланцюг недоречностей формує гумористичний образ жіночої спільноти, нездатної до будь-якої громадської активності. Неодоладний вирок зборів теж викликає сміх: «...посадить автора “ганебної статті” на електричний стілець, а за браком такого в галюшу через місцеву та іногородню пресу» (1924, серпень, с. 27–28). Окрім того, гумористичного колориту замальовці надає недоладне нагромадження спільнокореневих слів у формулюванні

рішення зборів: «Обрати спеціальну комісію, якій надається спеціальне призначення: звернутися до спеціаліста по спеціальних юридичних хоробах...» (1924, серпень, с. 28). Автор фейлетону несилувано змушує читацьку публіку посміхнутися, укладаючи в уста чичероне коротке резюме: «Забули лиш ухвалити авторові статті адресу за збудження до громадського життя, що виявилося через збори студенток» (1924, серпень, с. 28). Якщо в «Амазонії» письменник викриває неприйнятні для традиційної моралі факти жіночої емансипації та декларує свою консервативну позицію, то в аналізованому фейлетоні дорікає жіночій частині Академії в байдужості до громадських справ.

Поява в українській закордонній періодиці, зокрема і в «Бюлетені Української Академічної Громади при У.Г.А.» матеріалів на теми жіночої емансипації, участі жіноцтва в багатогранному житті переселенців засвідчувала неабияку увагу до цих питань в українському емігрантському середовищі. Автори журналістських дописів повідомляли про діяльність жіночих організацій, однак почасти зосереджували свою увагу на негативних явищах у цих спільнотах. Місяцем раніше від «Подєбрадського чичероне» в «Бюлетені» було опубліковано аналітичну статтю «Чи не гальми?» (1924, липень) Ілька Нещадиміва, де автор порушив проблему збайдужіння студенток УГА до громадського життя, спробував пояснити їхню аполітичність, навіть небажання сумлінно навчатися. Указавши на причини цих явищ, дописувач зробив спробу передбачити наслідки такого стану речей. Для більшої переконливості у статті наведено факти недолугої поведінки студенток на зібраннях Академії, які мимоволі відсилають до картини зборів студенток у фейлетоні М. Чирського. Автор статті констатує: «Коли пригадати бурхливі часи існування Громади Студентів, то жінка робила найбільше — це приходила на збори, щоб піднести руку за ту чи іншу пропозицію. Лише в цьому виявлялась їх активна участь на зборах. Характерно те, що ніколи ні одна з жінок не виступила з промовою або з пропозицією. Це був просто якийсь мертвий додаток до зборів, що збільшував піднесенням рук догори ту чи іншу кількість голосів... Правда, іноді під час бурі і заворушень на зборах, під час неорганізованих викриків можна було почути тонкі голоси протесту чи похвали» (1924, липень, с. 12).

У статті наявні й інші реалії, засвідчені пізніше фейлетоном М. Чирського, зокрема згадка про драматичний гурток, що загинув безповоротно через нехіть студенток до театральної справи. Обстоюючи активну життєву позицію жіноцтва Академії, автор статті обурено, але безапеляційно стверджував: «Батьківщина вимагає більшого. Не маєм права в сучасний мент вперяти свої очі лише в будь-який конспект лекцій; для цього є свій час, а для громадської — свій» (1924, липень, с. 15). Натомість у фейлетоні «Подєбрадський

чичероне» цієї категоричності немає, він містить, з одного боку, оперативну відповідь на дразливу реакцію студенток-емігранток на «Амазонію», з іншого — гумористичне кепкування над незорганізованим до загально-громадських справ жіночим способом буття. Пов'язаність обох матеріалів безсумнівна, академічна публіка Подебрад, вочевидь, бачила в персонажах і ситуаціях щось реальне. Фейлетон не просто викликав сміх, а перетворювався на дійове знаряддя усунення негативних явищ у житті емігрантської спільноти.

У заключній частині фейлетону є цікаве композиційне рішення, необхідне авторові для подальшого розвитку фейлетонного сюжету, — два описи, які надають епізодам глузливої тональності. Порівняння в колоритній пейзажній замальовці знижує опоетизовану тональність літнього вечора: «Сонце, немов квочка на яйця, сіло на обрій...» Опис зали теренної (зали на першому поверсі будівлі з відкритим до саду простором) теж містить ефект недоладності, що з гумором відтворює гру джаз-бенду: «...джезбендист грає одночасно на п'яти барабанах, трьохкутниках, тарілках, ріжках і нервах всіх присутніх, що в цей час витанцювують шімі. Танцюють там всі, за винятком стільців, столиків і піана» (1924, серпень, с. 28). Ці епізоди сприяють переходу у фейлетоні до не менш важливої за збори студенток теми.

Чичероне обриває променад емігрантськими реаліями, посилаючись на свавілля редактора та накладені на обсяг фейлетону кількісні обмеження. Відтак згадка про присутність поважного пана на жіночих зборах і вказівка на невизначеність його статі не були випадковими. Редактора звинувачено в небажанні виділяти більше місця у виданні для подібних подорожніх оглядів. Ця ситуація обмежила наміри чичероне і викликала в нього гнів, що вихлюпнувся словесними грубощами. У такий спосіб автор продемонстрував свою відкриту позицію: «Єхідний народ ці редактори, недарма вони так часто трапляють на лавку підсудних... "Вредний" народ, <...> що не кажи!» (1924, серпень, с. 28). Тож образ пана редактора, створений кількома влучними штрихами, теж комічний, як і образ членкинь «Організації проблематичного характеру». Ймовірно, у фіналі фейлетону імпліцитно представлено несприйняття відповідальним чиновником поглядів автора фейлетону на жіночу емансипацію, що заховалося за вигаданими редакторськими обмеженнями.

Насамкінець варто зауважити, що в числах «Бюлетеня» за 1924 рік вдалося віднайти ще кілька матеріалів Миколи Подоляка. Це, зокрема, фейлетон «Без заголовку» (Подоляк, 1924, червень) з критикою редакторської скриньки як способу комунікації із читачами і публіцистичний нарис «Голос із советського захолюстя» (Подоляк, 1924, жовтень) про несприйняття представниками советської держави способу життя студентства УГА в Подебрадах. До теми жіночої емансипації письменник більше не звертався, тим більше,

що реакції на його дописи в часописі не виявлено. Інтенсивність виходу його творів різних жанрів засвідчує, що М. Чирський жив яскраво й енергійно — танцював у В. Авраменка та ілюстрував «Подебрадку», грав у театрі та фліртував із жінками, а фейлетонами і нарисами іскрометно реагував на конкретні події студентського життя.

Сатиричні жанри публіцистики були популярні в українському середовищі міжвоєнної української еміграції в Чехо-Словаччині, а фейлетон займав серед них особливе місце. Микола Чирський реагував жанром фейлетону на конкретні факти життя побратимів по долі в Подебрадах, їхня значимість полягала в оперативному дослідженні та викритті окремих неприйнятних явищ повсякдення українців в еміграції. Фейлетон «Подебрадський чичероне» став ефектною відповіддю митця на прагнення студенток УГА «зганьбити» його за критику ідей жіночої емансипації. Твір іскрить тонким гумором, дотепністю, експресією.

Фейлетон має оригінальну композицію. Елементи монтажу провокували відповідні емоції реципієнта, посилювали емоційно-сміслові й асоціативні зв'язки між окремими персонажами та епізодами. Поруч із жіночою спільнотою адресатом фейлетону стала і людина, яка визначала редакційну політику популярного друкованого видання. Прийом монтажу дозволив авторові вільно переходити від однієї теми до іншої, більш дразливої чи актуальної, спрямовувати на неї увагу реципієнта. Отже, для Чирського-фейлетоніста було важливо не просто відреагувати на конкретний факт і проаналізувати його суть — першорядним було долучити реципієнта до жвавого обговорення порушених проблем, що посилювало дієвість фейлетону, перетворювало його на активний чинник громадського життя.

Фейлетонна творчість Миколи Чирського не вичерпується творами про жіночу емансипацію, це перспективний для подальших досліджень пласт його публіцистичної спадщини, який може відкрити нові риси поетики письменника.

Покликання

- Брайлян, Н. (2011). Бібліографія української преси на сторінках часопису «Студентський Вістник» (Прага, 1923–1931 рр.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, 1, 66–75.
- Горбатюк, В. (2017). Поет «допливу», «спізненого покоління» і «повороту». *Київ*, 1/2, 156–164.
- Льченко, В. (2002). «Актуалізатори» в газетному заголовку. *Наукові записки Інституту журналістики*, 8, 172–175.
- Наріжний, С. (1942). *Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома Світовими війнами*. Ч. 1. Прага.
- Наріжний, С. (1999). *Українська еміграція. Культурна праця української еміграції. 1919–1939. Матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої*. Київ.
- Нещадимий, І. (1924, липень). Чи не гальми? *Бюлетень Української Академічної Громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. (Місячник. Замість часопису «Наша громада»)*, Липень, 11–16.
- Подоляк, М. (1924, жовтень). «Голос із советського захолюстя». *Бюлетень Української Академічної Громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. (Місячник. Замість часопису «Наша громада»)*, Ч. 10, 19–21.

- Подольак, М. (1924, червень). Без заголовку. *Бюлетень Української Академічної Громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. (Місячник. Замість часопису «Наша громада»),* Ч. 9, 21–23.
- Подольак, М. [Чирський, М.]. (1924, квітень). Амазонія (Надзвичайно недотепна історія). *Бюлетень Української Академічної Громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. (Місячник. Замість часопису «Наша громада»),* 10 квітня, 1–8.
- Подольак, М. [Чирський, М.]. (1924, серпень). Подєбрадський чичероне. *Бюлетень Української Академічної Громади при У.Г.А. в Ч.С.Р. (Місячник. Замість часопису «Наша громада»),* Серпень, 24–28.
- Руснак, І. (2020). Проблема емансипації жінки у фейлетоні «Амазонія: надзвичайно недотепна історія» Миколи Чирського. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції,* 15, 71–76. <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2020.15.11>.
- Савка, М. (2002). *Українська еміграційна преса у Чехословацькій Республіці (20–30-ті рр. ХХ ст.)*. Львів.
- Самчук, У. (1942). Чирський. *Волин,* 46(80), 2–3.
- Сидоренко, Н. (2020a). «Задротяне життя» українських часописів на чужині (1919–1924) [“Life behind the wire” of Ukrainian magazines abroad (1919–1924)]. Київ.
- Сидоренко, Н. (2020b). *Національно-духовне самоствердження* [National and spiritual self-affirmation]. Ч. 2. Київ.

References (translated and transliterated)

- Braillian, N. (2011). Bibliografia ukraïnskoi presy na storinkakh chasopysu “Studentskyi Vistnyk” (Praha, 1923–1931 rr.) [Bibliography of the Ukrainian press on the pages of the magazine “Student Herald” (Prague, 1923–1931)]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva,* 1, 66–75.
- Horbatyuk, V. (2017). Poet “doplyvu”, “spiznenoho pokolinnia” i “povorotu” [Poet of “tide”, “late generation” and “turn”]. *Kyiv,* 1/2, 156–164.
- Ilichenko, V. (2002). “Aktualizatory” v hazetnomu zaholovku [“Actualizers” in the newspaper headline]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky,* 8, 172–175.
- Narizhnyi, S. (1942). *Ukrainska emigratsiia. Kulturna pratsia ukrainskoi emigratsii mizh dvoma Svitovymy viinamy* [Ukrainian emigration. Cultural work of Ukrainian emigration between the two World Wars]. Vol. 1. Prague.
- Narizhnyi, S. (1999). *Ukrainska emigratsiia. Kulturna pratsia ukrainskoi emigratsii. 1919–1939* [Ukrainian emigration. Cultural work of Ukrainian emigration. 1919–1939]. Materials to vol. 2. Kyiv.
- Neshchadymyi, I. (1924, July). Chy ne halmy? [Not brakes?] *Biuletyn Ukrainkoi Akademichnoi Hromady pry U.H.A. v Ch.S.R. (Misiachnyk. Zamists chasopysu «Nasha hromada»),* 11–16.
- Podoliak, M. [Chyrskyyi, M.]. (1924, April 10). Amazoniia (Nadzvychno nedotepna istoriia) [Amazonia (Extremely not witty story)]. *Biuletyn Ukrainkoi Akademichnoi Hromady pry U.H.A. v Ch.S.R. (Misiachnyk. Zamists chasopysu «Nasha hromada»),* 1–8.
- Podoliak, M. [Chyrskyyi, M.]. (1924, August). Podiebradskyyi chycherone [Poděbrady cicerone]. *Biuletyn Ukrainkoi Akademichnoi Hromady pry U.H.A. v Ch.S.R. (Misiachnyk. Zamists chasopysu «Nasha hromada»),* 24–28.
- Podoliak, M. [Chyrskyyi, M.]. (1924, June). Without headline. *Biuletyn Ukrainkoi Akademichnoi Hromady pry U.H.A. v Ch.S.R. (Misiachnyk. Zamists chasopysu «Nasha hromada»),* 9, 21–23.
- Podoliak, M. [Chyrskyyi, M.]. (1924, October). “Holos iz sovietskoho zakholustia” [“Voice from the soviet outback”]. *Biuletyn Ukrainkoi Akademichnoi Hromady pry U.H.A. v Ch.S.R. (Misiachnyk. Zamists chasopysu «Nasha hromada»),* #10, 19–21.
- Rusnak, I. (2020). Problema emansypatsii zhinky u feiletoni «Amazoniia: nadzvychno nedotepna istoriia» Mykoly Chyrskoho [The problem of woman’s emansipation in the feuilleton “Amazonia: a very inept story” by Mykola Chirskyi]. *Literary process: methodology, names, trends,* 15, 71–76. <https://doi.org/10.28925/2412-2475.2020.15.11>.
- Samchuk, U. (1942). Chyrskyyi. *Volyn,* 46(80), 2–3.
- Savka, M. (2002). *Ukrainska emigratsiia presa u Chekhoslovatskii Respublitsi (20–30-ti rr. XX st.)* [Ukrainian emigration press in the Czechoslovak Republic (1920s – 1930s)]. Lviv.
- Sydorenko, N. (2020a). “Zadrotiane zhyttia” ukrainskykh chasopysiv na chuzhyni (1919–1924) [“Life behind the wire” of Ukrainian magazines abroad (1919–1924)]. Kyiv.
- Sydorenko, N. (2020b). *Natsionalno-dukhovne samostverzhennia* [National and spiritual self-affirmation]. Vol. 2. Kyiv.

THE POETICS OF MYKOLA CHYRSKYI’S FEUILLETON *PODĚBRADY CICERONE*

Iryna Rusnak

Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine

The subject of the Study is poetics of the feuilleton “Poděbrady cicerone” (1924) by Mykola Chyrskyyi. The feuilleton “Poděbrady cicerone” was an effective response of the writer to the desire of the Ukrainian Academy of Economics (UAE) students to criticize his views on the ideas of women’s emancipation, as well as editors’ of student issues satirical attitude to the volume of prepared materials. The objective of the article is to study the achievements of M. Chyrskyyi in the use of common techniques of artistic visibility creation in a message and the implementation of the ideological and thematic idea. The hermeneutic method of analysis of journalistic text was used to achieve the objective. The results of the study clarify the features of the central image of Cicerone, the composition of the text and its subject matter. Cicerone is an experienced mediator between travelers and the phenomena of reality exposed in the feuilleton. The recipient looks at the memorable places of Poděbrady through the author’s eyes, his remarks become dominant in shaping the idea of the town, the UAE and the people who studied and lived there. The colorful details of student life, the activities of some parties, artistic, public organizations and associations were reproduced in the feuilleton in a humorous tone, including the women’s union, provocatively named the “Organizations of a problematic nature” in the feuilleton. The composition of the feuilleton was created with the help of assembly technology. The assembling elements emphasized the emotional, semantic, and associative connections between the individual characters and the episodes. The clash of incompatible episodes helped to create comic artistic effects, to reflect the dynamic situation of observing the life of the Ukrainian student

community. In addition to the main topic, the feuilleton implicitly raised the issue of editing and reducing journalistic materials in student periodicals in exile. The feuilleton allowed the writer to involve readers in the discussion of important issues, which turned the works of this genre into an active factor of public life. The appearance of materials about women's emancipation in Ukrainian foreign periodicals and the participation of women in the multifaceted life of migrants verified the considerable attention to these issues in the Ukrainian emigrant environment. However, the feuilleton achievement of the writer is not limited to the works of the outlined subject. This promising layer of M. Chyrskyi journalistic heritage can reveal new features of the writer's poetics in further research.

Keywords: Mykola Chyrskyi; feuilleton; guide; editing; cicerone; women's emancipation.

Стаття надійшла до редколегії 05.11.2020